

יום של תורה

פרשת לך לך

בפרק י"ב של ספר בראשית נאמר:

א/ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵרָאָךְ:

ב/ וְאַעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאֶגְדְּלָה שְׁמֶךָ וְהָיָה בְרָכָה:

[...]

י/ וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרֵימָה לְגֹר שָׁם כִּי-כָבֵד הָרַעַב בָּאָרֶץ:

עם שרה ולוט. אולם מריבה פורצת בין הרועים שלהם, ואברהם מציע לבן אחיו להיפרד ממנו. וכך מספרת התורה:

ח/ וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל-לוֹט אֶל-נְאֻתִי מְרִיבָה בֵּינִי

וּבֵינֶיךָ וּבֵין רְעִי וּבֵין רְעִיךָ כִּי-אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ:

ט/ הֲלֹא כָל-הָאָרֶץ לִפְנֶיךָ הִפְרָד נָא מֵעָלֵי אִם-

הַשָּׁמַיִם וְאִימָנָה וְאִם-הַיָּמִין וְאִשְׁמְאִילָה:

[...]

יד/ וַיְהִי אָמַר אֶל-אַבְרָם אַחֲרֵי הִפְרָד-לוֹט מֵעַמּוֹ

שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-אַתָּה שָׁם צָפְנָה

וְנִגְבָּה וְקָדְמָה וַיִּמָּה:

יז/ קוֹם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָה כִּי לְךָ

אֶתְנַנָּה:

הנהגתו של אברהם כלפי לוט מעוררת תמיהה גדולה. מאז שיצא מחרן, לוט ליווה בנאמנות את דודו, ואף ירד עמו למצרים. באותו מאורע הוא גילה נאמנות

סדר הפסוקים הללו מעורר תמיהה. הקב"ה מבקש מאברהם לעזוב את מולדתו וללכת אל ארץ שבה הוא מבטיח לו ברכה מיוחדת במינה. והנה, מיד עם בואו, אברהם נתקל ברעב קשה כל כך, עד שהוא מוכרח לעזוב את הארץ. כיצד ייתכן שהבטחה גדולה כל כך של ברכה מובילה דווקא למצב כה קשה?

יתרה מזו, מדוע הקב"ה מצווה את אברהם להגיע לארץ ישראל, ולבסוף מכריח אותו לעזוב אותה ולרדת למצרים? מה הייתה התועלת בכל המסע הזה, אם מיד לאחר מכן היה עליו לצאת מן הארץ?

גם עצם הבחירה במצרים דורשת ביאור. אם הרעב העמיד את חיינו בסכנה, ולכן היה עליו לעזוב את ארץ ישראל משום פיקוח נפש, מדוע בחר אברהם לרדת דווקא למצרים? לכאורה היה הגיוני יותר שיחזור לאחור, אל האזורים שמהם בא, ולא שימשיך בדרכו אל ארץ חדשה.

בהמשך הפרשה מסופר שאברהם חוזר ממצרים יחד

מיוחדת, כאשר שמר בסוד את זהותה האמיתית של שרה, אף שהיה יכול לגלות שהיא אשתו של אברהם. עד כאן לא נראה שהיה דבר שיצדיק פירוד בין שניהם. ובכל זאת, בשובם ממצרים, אברהם מבקש מלוט להיפרד ממנו.

רש"י² מבאר: "כל זמן שהרשע עמו היה הדיבור פורש ממנו". נמצא שנוכחותו של לוט מנעה מן הקב"ה לדבר עם אברהם. אולם מפורש שכאשר אברהם הגיע לארץ ישראל, הקב"ה נראה אליו והבטיח לו את הארץ, אף שלוט עדיין היה עמו. **רש"י** אף מדגיש שבאותה שעה לוט עדיין היה כשר. אם כן, מה השתנה בינתיים, עד שמי שליווה את אברהם בנאמנות נהפך לפתע למכשול בפני גילוי השכינה?

ועוד יש לשאול: מדוע המתין הקב"ה דווקא עד לפרידתו של לוט כדי לצוות את אברהם להביט על ארץ ישראל ולהתהלך בה? כבר בפסוק הראשון של פרשתנו אמר לו הקב"ה: "אל הארץ אשר אראך". והרי אברהם כבר הגיע לארץ ישראל ואף עבר בה. מה עוד היה צריך להראות לו, שלא ראה עד עתה?

כדי לנסות להשיב על השאלות הללו, עלינו להרחיב את העיון בשאלה יסודית: האם אברהם נהג כראוי כאשר עזב את ארץ ישראל מחמת הרעב?

הרמב"ן³ כותב בעניין זה דברים מפתיעים מאוד. תחילה הוא מבאר שירידת אברהם למצרים רומזת למאורעות שיעברו על בניו מאות שנים לאחר מכן. ואלו דבריו: "הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הצרות, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים והוציאו משם במקנה בכסף ובזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. ורמז אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים, כאשר אמר "וכל הבת תחיון", והקב"ה ינקם נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב וצאן ובקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ, לא נפל דבר מפל מארע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פרשוהו בבראשית רבה, רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב "ויהי רעב בארץ", בישראל כתיב "כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ".

הרמב"ן מיישם כאן את היסוד הידוע: "מעשה אבות סימן לבנים". מה שעובר על האבות איננו רק סיפור

פרטי שלהם, אלא הוא מבשר ומכין את מה שיעבור בעתיד על צאצאיהם. הרעב שהכריח את אברהם לרדת למצרים, לקיחת שרה לבית פרעה, הנגעים שפגעו בביתו, ויציאת אברהם ברכוש גדול – כל אלו מקדימים ומרמזים על גלות מצרים ועל גאולת ישראל. נמצא אפוא שירידת אברהם למצרים הייתה חלק מצורך היסטורי.

אולם כמה שורות לאחר מכן כותב **הרמב"ן** לכאורה את ההפך הגמור: "דע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטח בשם שיציל אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזר ולהציל. גם יציאתו מן הארץ שנצטוה עליה בתחלה מפני הרעב עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממוות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים בידי פרעה, במקום המשפט שמה הרשע והחטא".

הסתירה נראית ברורה. מצד אחד מציג **הרמב"ן** את הירידה למצרים כמאורע שנועד להכין את תולדות ישראל, ומצד שני הוא מחשיב אותה לחטא שגרם דווקא לגלות זו. כיצד יכול מאורע הנחוץ להגשמת התוכנית האלוקית להיות באותה שעה גם עבירה? נוסף על כך, הגלות כבר נמסרה לאברהם בברית בין הבתרים, ואם כן לפני ש"חטא" – אף שסדר הפסוקים מציג את ברית בין הבתרים בהמשך, למעשה היא קדמה למאורעות פרשתנו.

יתרה מזו, דברי **הרמב"ן** נראים כסותרים במפורש את דברי חז"ל. **הפרקי דרבי אליעזר**⁴ מונה את הרעב בין עשרת ניסיונותיו של אברהם, וכך נאמר שם: "הניסיון הרביעי: מיום שנבראו שמים וארץ לא הביא הקב"ה רעב בעולם אלא בימי אברהם, ורק בארץ כנען, כדי לנסותו ולהורידו למצרים". לשון המדרש מפורשת ביותר: "לנסותו ולהורידו למצרים". כלומר, הירידה למצרים הייתה עצם מטרת הניסיון שהקב"ה רצה בו. והרי חז"ל מלמדים שאברהם עמד בכל עשרת הניסיונות. כיצד אפוא יכול **הרמב"ן** לראות בירידה זו חטא, בעוד שהמדרש אומר שהקב"ה הביא את הרעב דווקא כדי להוריד את אברהם למצרים?

גם העונש שמתאר **הרמב"ן** מעורר קושי נוסף. אם אברהם אכן חטא כאשר עזב את ארץ ישראל, מדוע הוא עצמו אינו נענש על כך? אדרבה, התורה מדגישה שהוא יצא ממצרים ברכוש עצום. ואילו בניו, כמה דורות לאחר מכן, הם שייאלצו לסבול את שעבוד מצרים. מדוע אברהם זוכה לעושר כה גדול, בעוד שזרעו נושא בתוצאות החלטתו?

2 בראשית, פרק י"ג, פסוק י"ד.

3 בראשית, פרק י"ב, פסוק י".

4 פרק כ"ו, הניסיון הרביעי.

עם ישראל כולו – מגלה בעולם התחתון את מה שמתרחש בעולמות העליונים. שרה רומזת כאן לשכינה, ואילו אברהם הוא הכוח המלווה אותה ושומר עליה. ירידתם למצרים מבטאת אפוא בעולם הגשמי תהליך המתרחש בעולמות העליונים. בכך אנו חוזרים לדברי הזוהר שהובאו לעיל, שאברהם יורד למצרים כדי להגיע אל המדרגות הרוחניות התחתונות ולהוציא משם את כוחות החסד השבויים.

מעתה אפשר להבין מדוע אברהם בחר דווקא במצרים. הוא אינו עוזב את ארץ ישראל רק כדי למצוא מקום שיש בו מזון. השכינה נמצאת במצרים, והוא ממשיך ללכת אחריה. לכן יציאתו אינה בהכרח עזיבה של השליחות האלוקית; ייתכן שהיא עצמה המשך השליחות.

הזוהר מדגיש גם שהסתלקות השכינה נגרמת מפגם בכבוד הברית. לפי זה אפשר להבין מדוע הירידה מובילה דווקא למצרים, הארץ שהתורה מכנה **"עֲרֵוֹת הָאָרֶץ"**⁵. מצרים, שהייתה שקועה בטומאת העריות, היא המקום שבו צריך להשיב את הקדושה למקומה. כעת מתברר היטב תפקידה של שרה: בכך שהיא שומרת על טהרתה למרות תאוותו של פרעה, היא מגינה על השכינה שהיא מייצגת מפני אותה טומאה, ומשתתפת בגאולתה.

נראה אפוא שהרעב בארץ ישראל נובע מחיסרון רוחני: חלק מן השפע העליון השייך לארץ מוחזק כביכול בשבי במצרים. אולי זו כוונת הזוהר שהבאנו קודם, הקושר בין מצרים לארץ ישראל. במבט ראשון, ההשוואה תמוהה, שהרי מצרים נקראת **"עֲרֵוֹת הָאָרֶץ"**, דבר המבליט דווקא את טומאתה. אולם ייתכן שאין כאן סתירה: מצרים מחזיקה בתוכה כוחות עליונים השייכים באמת לישראל. כביכול, חלק מנשמתה של ארץ ישראל כלוא בתוך קליפות מצרים. ממילא חסרה בארץ ישראל בחינה חיונית לשלמותה, וחיסרון זה גורם לרעב. לפי זה, ירידת אברהם למצרים מקבלת משמעות שלמה: אין זו רק בריחה מן הרעב, אלא הליכה אל המקום שבו נמצא בדיוק מה שחסר לארץ ישראל, כדי לגאול אותו ולהחזיר את השפע האלוקי למקומו.

ה**תיקוני זוהר חדש** מעלה אז שאלה מפתיעה: איזה חטא חטא אברהם, שבגללו פחד למות בירידתו למצרים? התשובה היא שמדובר בחטא שקדם ללידתו. כפי שמבאר ה**מתוק מדבש**, אברהם היה גלגולו של אדם הראשון, שחטאו פגם בשכינה. החיסרון הזה התבטא בכך שהאות ה' הייתה חסרה משמו של אברהם. בתחילה נקרא אברם, ורק לאחר

אותו קושי נמצא גם **בזוהר**⁵, שם נראה שרבי יהודה מאשר את שיטת ה**רמב"ן**. הוא אומר: **"כיון דנחת אברהם למצרים בלא רשו אשתעבידו בניו במצרים ארבע מאה שנין – מכיוון שאברהם ירד למצרים בלי רשות, השתעבדו בניו במצרים ארבע מאות שנה"**. הזוהר מדגיש שהתורה אומרת "וירד אברם מצרימה", ולא "ירד מצרים", לשון שהייתה מורה על ציווי אלוקי. לדברי רבי יהודה, אברהם פעל אפוא בלי שקיבל רשות מן הקב"ה, ובכך גרם לשעבוד בניו.

אולם אותו **זוהר** עצמו נותן הסבר נוסף לירידה זו. הוא מגלה שאברהם, לאחר שהגיע לאמונה שלמה, ביקש להכיר גם את המדרגות הרוחניות התחתונות. למצרים היה קשר מיוחד לצד ימין, מידת החסד, שהיא מידתו של אברהם. לכן ירידתו לא נבעה רק מן הצורך להימלט מן הרעב. היה בה גם מהלך רוחני, לרדת אל המדרגות התחתונות ולחלץ משם את כוחות החסד שהיו שבויים בידי הקליפות.

ה**זוהר** ממשיך ומגלה נקודה יסודית על מקור הרעב: **"ותא חזי כפנא לא אשתכח בארעא אלא כד מסתלקי רחמי מן דינא – בוא וראה: רעב אינו נמצא בארץ אלא כאשר הרחמים מסתלקים מן הדין"**. הרעב מבטא אפוא קלקול רוחני: כאשר הרחמים הקשורים למידת החסד, מסתלקים מן הדין, הדין פועל בלא המתקה, ואז השפע האלוקי המזין את הארץ מפסיק לרדת כראוי. הדברים יוצרים קשר ישיר בין הרעב שפגש אברהם ובין מידת החסד שהוא מייצג, וגם נותנים משמעות חדשה לירידתו למצרים.

הדרך השנייה הזאת פותחת לפנינו מבט חדש. אם הירידה למצרים הייתה עבודה רוחנית מסוימת, הקשורה לתיקון כוחות החסד, ייתכן שדווקא במהותה של שליחות זו נוכל להבין את כל הסתירות שהעלינו עד כה.

הבנה זו מתבארת עוד יותר בדברי ה**תיקוני זוהר חדש**⁶, המגלה את הממד הרוחני של ירידת אברהם למצרים. הוא מסביר שכאשר השכינה מסתלקת, הרעב בא לעולם, מפני שהשפע האלוקי כבר אינו יורד אליו כסדרו. כדי לתקן מצב זה, בחינה עליונה יותר של האור האלוקי צריכה ללוות את השכינה ולשמור עליה. חשוב להדגיש שהשכינה היא בחינה אחת מתוך גילוי האלוקות, והיא כנגד הספירה האחרונה, ספירת המלכות; אין הכוונה לכל המציאות האלוקית.

ה**זוהר** מראה כיצד המציאות הזאת מתלבשת בעולם הזה על ידי אברהם ושרה, שסיפורם – כמו תולדות

5 פרשת לך לך, דף פא ע"ב, כפי שנתבאר במתוק מדבש.

6 תיקוני זוהר חדש, דף קלט ע"א, ד"ה "פתח ואמר", כפי שנתבאר במתוק מדבש.

7 בראשית, פרק מ"ב, פסוק ט'.

עבודה רוחנית ארוכה, שבה תיקן בהדרגה את הפגם, זכה לקבל את האות ה'. דברים אלו עדיין סתומים מאוד, ובהמשך נשוב לבארם.

נחזור עתה לפרידתם של אברהם ולוט. **האגרא זכלה**⁸ מדגיש שגם לוט הוציא ניצוצות של קדושה בעת שהותו במצרים. אולם ניצוצות אלו הם מסוג מיוחד: הם שייכים למלכות, ועתידים להצמיח את מלכות בית דוד ולאחר מכן את מלך המשיח. נמצא שאברהם ולוט הוציאו שניהם ניצוצות קדושה ממצרים, אך הניצוצות שלוט הוציא עדיין אינם יכולים להתחבר לקדושתו של אברהם, מפני שזמן תיקונם טרם הגיע. לכן מוכרח לבוא הפרידה ביניהם.

ואכן נראה שניצוצות אלו עדיין נשאו את רושם טומאת העריות שממנה היה עליהם לצאת. לכן, באופן שנראה כסתירה, גילויים בתוך ההיסטוריה היה מוכרח לעבור דרך קשר של עריות: הקשר של לוט עם בנותיו, שממנו נולדו עמון ומואב. ומדווקא מואב עתידה לצאת רות, אם מלכות בית דוד. מלכות ישראל הייתה צריכה לצמוח מאותם ניצוצות לאחר תהליך ארוך של בירור וטהרה. לוט נשא אפוא קדושה אמיתית, אך היא עדיין הייתה אסורה בתוך קליפה טמאה, שבשלב זה אברהם לא היה יכול לקבלה.

מעתה מובן מדוע הפרידה נעשית נחוצה דווקא לאחר החזרה ממצרים. אברהם השלים שם עבודה רוחנית שנועדה להוציא את הקדושה החסרה לארץ ישראל, ועתה עליו להשיבה למקומה האמיתי. לוט, לעומתו, עדיין נושא ניצוצות שתיקונם צריך לעבור בדרך אחרת. לכן שני האנשים אינם יכולים להמשיך את שליחותם יחד.

בכך אפשר להבין גם את השינוי שחל בלוט. עד הירידה למצרים הוא ליווה את אברהם בנאמנות, עד כדי כך ששמר את הסוד בנוגע לשרה. אולם שהותו בארץ הנקראת **"עֲרֹת הָאָרֶץ"** גילתה וחיזקה בו, כנראה, את המשיכה לטומאת העריות. התנהגותו העתידה עם בנותיו מוכיחה בחינה זו. ניצוצות הקדושה שהוא נושא תואמים אפוא לטבע הרוחני המתגלה בו עתה. לכן, כפי שמדגיש רש"י⁹, הקב"ה אינו מדבר עם אברהם כל עוד לוט נמצא לצדו. הפרידה נעשית הכרחית כדי שהגילוי האלוקי יוכל לשוב.

כעת אפשר להבין מדוע הקב"ה ממתין דווקא לפרידת לוט, ורק אז מבקש מאברהם להביט על ארץ ישראל ולהתהלך בה. בבואו הראשון, אברהם עדיין לא היה

יכול לראות את הארץ בכל עומקה הרוחני, מפני שחלק מקדושתה – כביכול חלק מנשמתה – היה עדיין שבוי במצרים. הירידה למצרים אפשרה לו להחזיר את מה שהיה חסר לה. עתה, לאחר שנפרד מלוט ומן הניצוצות שעדיין אינם ראויים לתיקון, אברהם יכול סוף סוף לראות באמת את הארץ שהובטחה לו. הציווי להתהלך בה לאורכה ולרוחבה מקבל משמעות חדשה: אין זו רק הליכה בתוך ארץ שכבר עבר בה, אלא השרשת הקדושה שזה עתה הוציא מכוחות הרע. כך מתקיימת בשלמות ההבטחה הראשונה: **"אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ"**.

עתה נוכל להבין מדוע היה על אברהם לשוב לארץ ישראל כדי לראות אותה באמת. לשם כך עלינו לחזור לדברי התיקוני זוהר חדש, המייחס לאברהם חטא שקדם ללידתו בגלל הקשר שלו לאדם הראשון.

האריז"ל¹⁰ שופך אור יסודי על חטאו של אדם הראשון: **"כי אדם הראשון לא חטא מצד עצמו, כי אם מצד כל הנשמות שהיו כלולות בו"**. אדם הראשון כלל בתוכו את כל נשמות האנושות. לכן חטאו לא נגע רק אליו באופן פרטי, אלא היה קשור למצבן הרוחני של הנשמות שמהן היה מורכב. מכאן עלינו לברר מה היה מצבן של נשמות אלו עוד קודם ירידתן לעולם. מדוע נראה שכבר אז הייתה בהן נטייה אל החטא?

בעניין זה מלמד הזוהר¹¹ (בתרגום עברי): **"כל מנהיגי העולם, שהם הצדיקים הנמצאים בכל דור ודור, עוד לפני שבאו לעולם הזה עמדו לפני הקדוש ברוך הוא בצורה ממשית, ולא רק במחשבה. יתרה מזו, כל נשמות בני האדם, קודם שירדו לעולם, היו חקוקות באותה צורה שבה הן נראות בעולם הזה, וכל בני האדם עסקו בתורה ולמדו הכול קודם שירדו לעולם. זאת משום שהנשמות, לאחר שנבראו, אינן יורדות מייד לעולם התחתון. תחילה הן עומדות לפני הקב"ה ועוסקות בתורה לפי חלקן באותו עולם. אין הן רשאויות לרדת לעולם הזה עד שבוראן נותן להן רשות. לכן כל התורה שילמדו בחייהן בעולם הזה היא זיכרון מן התורה שלמדו בשמים, אף שבבואן לכאן שכחו אותה."**

כל זה נכון בצדיקים גמורים. אבל מי שאינם זוכים בעולם הזה, כבר שם, בשמים, התרחקו מן הקב"ה שלימד אותם תורה. הם מרדו בריבונם ורצו לרדת לעולם הזה לפני זמנם. הם נכנסו אל הפתחים המובילים לעומק התהומות, מקום משכנם של כוחות הרע, ואלו התחברו אליהם. הם דחקו את שעתם לרדת לעולם הזה קודם שהגיעו לבשלות

8 פרשת לך לך, על בראשית י"ג.

9 בראשית י"ג, י"ד.

10 ספר הליקוטים, פרשת האזינו.

11 ויקרא, דף סא ע"ב, כפי שנתבאר במתוק מדבש.

למצרים כדי להשיב את חלקי הקדושה שעזבו בעבר את מקומם.

עתה נוכל ליישב את הסתירה בדברי הרמב"ן. מצד אחד, הוא מחשיב את ירידת אברהם לחטא שגרם לגלות בניו; מצד שני, הוא מציג אותה כמאורע הכרחי, המבשר ומכין את גאולתם. שתי הקביעות מתיישבות כאשר מבחינים בין מקור החטא לבין העבודה שבאה לתקנו. הצורך לרדת למצרים נובע מפגם קדום, שאברהם ירש מאדם הראשון. דווקא לשם עליו לשוב כדי להתחיל בתיקון. הירידה היא אפוא גם תוצאה של חטא וגם האמצעי לתקן את תוצאותיו. לא עצם יציאתו של אברהם היא בהכרח תחילת הבעיה, אלא החטא הקדום שהוא מקבל עליו עתה לתקן.

מכאן מובן גם מדוע בני אברהם יצטרכו לרדת אף הם למצרים. העבודה שהתחיל אביהם עדיין לא הושלמה. הניצוצות שנשארו שבויים במצרים היו זקוקים לתיקון נוסף, והוא ייעשה בגלות מצרים וביציאה ממנה. אין זו גזירה שרירותית המוטלת על חפים מפשע, אלא המשך ישיר של העבודה הרוחנית שאברהם התחיל בה.

לבסוף, הדברים מסבירים מדוע אברהם עצמו יצא ממצרים ברכוש גדול. ירידתו לא הייתה לשווא: הוא אכן הוציא חלק מן הקדושה שהייתה שבויה שם. הרכוש הגשמי שיצא עמו מבטא את הצלחת השלב הראשון של העבודה. אבל מכיוון שהתיקון עדיין לא היה שלם, בניו יצטרכו להמשיך את השליחות עד לגאולה השלמה.

העיון הזה מגלה לנו יסוד חשוב מאוד בעבודת חיינו. החטאים שחטאו הנשמות לפני ירידתן לעולם השאירו בהן רושם עמוק, עד שניטעה בטבען נטייה לחזור על אותן טעויות. החולשות שלנו אינן תמיד תוצאה של הבחירות שעשינו כאן; יש חולשות המלוות אותנו מלידה ודוחפות אותנו דווקא אל המעשים שבאנו לתקן. כאן מתגלים רחמי הקב"ה במלואם: הוא נותן לנו הזדמנות שנייה להתגבר על מה שלא הצלחנו לשלוט בו קודם לכן. עבודתנו אינה רק להימנע מחטאים חדשים, אלא להילחם בפגמים המושרשים עמוק ביותר בתוכנו. עלינו להרגיש את הרצון לחזור על הטעות הישנה, כדי שהפעם נוכל לבחור לעמוד נגדה. גדלותו האמיתית של האדם אינה בכך שהוא הולך אחר טבעו, אלא ביכולתו להתעלות מעליו. לפעמים, דווקא הדבר הנראה לנו טבעי ביותר הוא הדבר שבאנו לעולם לשנות.

יהי רצון שהקב"ה ייתן לנו כוח להתגבר על החולשות המושרשות עמוק בטבענו, כדי לתקן את חטאי נשמותינו ולנצל בשלמות את ההזדמנות השנייה שרחמיו מעניקים לנו, עד שנשוב אל קדושתנו הראשונה.

הרוחנית הראויה, כדי ליהנות מתענוגי העולם. נמצא שכשם שהם מורדים בעולם הזה, כך מרדו עוד קודם שנולדו, מפני שהיו נשמות רעות. את חלק הקדושה שהקב"ה נתן להם הם השליכו מעליהם, התחברו לרע ונטמאו במעמקי התהום... ואף על פי כן, אם הם זוכים ושבים בתשובה לפני הקב"ה, הוא שב ומחזיר להם את חלק הקדושה שלהם – את חלק התורה ואת הלבוש העליון שהשליכו כאשר פנו אל כוחות הרע."

קטע זה מגלה יסוד גדול: עוד קודם לידתן כבר עמדו הנשמות בפני ניסיון. בזמן שלמדו תורה אצל הקב"ה, בחרו חלק מהן לעזוב קודם זמן את הקרבה הזאת ולהצטרף לכוחות הרע. ירידתן לעולם הזה איננה אפוא ההתמודדות הראשונה שלהן עם הבחירה החופשית, אלא הזדמנות חדשה לתקן חטא שכבר נעשה. יתרה מזו, הזוהר מלמד שכאשר הן חוזרות בתשובה, הן יכולות לקבל בחזרה את חלק הקדושה שהשליכו. העולם הזה מתגלה אפוא כביטוי לרחמי שמים, המעניקים לנשמות הזדמנות שנייה לשוב אל שלמותן.

עתה מובנים דברי האריז"ל על אדם הראשון. מקצת הנשמות שהיו כלולות בו כבר נשאו בתוכן את תוצאות חטאיהן הקודמים. כשכלל אותן באדם הראשון, נתן להן הקב"ה אפשרות לתקן את פגמן. אבל אותו פגם היה גם חולשה גדולה, שהייתה מוכרחה להתגלות בניסיון שבו עמד אדם הראשון. חטאו חזר וביטא בעולם הגשמי קלקול שכבר היה קיים בנשמות לפני ירידתן. אין בכך שום שלילה של בחירתו החופשית: אדם היה יכול לעמוד בניסיון, אלא שהיה עליו להתמודד עם חולשה רוחנית חזקה מאוד, שהגיעה מן הנשמות הכלולות בו. דווקא כדי לתת להן אפשרות לתקן את הפגמים הללו, העניק להן הקב"ה ברחמיו מציאות חדשה.

כעת מתגלה הקבלה נפלאה בין שלבי הסיפור. הנשמות עוזבות את בית המדרש של מעלה ויורדות לעולם הזה; אדם הראשון יוצא מגן עדן בעקבות חטאו; ואברהם עוזב את ארץ ישראל ויורד למצרים. בכל שלושת המצבים מופיעה אותה תנועה: יציאה מתחום הקדושה אל מקום נמוך יותר, שבו צריכה להיעשות עבודת התיקון.

ירידת אברהם למצרים איננה אפוא מאורע העומד בפני עצמו. כגלגולו של אדם הראשון, הוא נושא פגם שקדם ללידתו, ופגם זה מתבטא בכך שהאות ה' עדיין חסרה משמו. שליחותו היא לתקן את החיסרון הזה. והרי ביארנו שחלק מן הקדושה השייכת לישראל היה שבו במצרים. לכן אברהם מוכרח לעזוב את ארץ הקודש וללכת אל המקום שבו נמצא הדבר החסר לו, כדי להחזירו. כשם שהנשמות ירדו לעולם הזה כדי למצוא מחדש את הקדושה שאיבדו, כך אברהם יורד

שבת שלום.

יהודה משה שרביט

כדי להקדיש את דבר התורה הבא לעילוי נשמת או לברכה, ניתן ליצור קשר בכתובת המייל
yamcheltorah@gmail.com